

VU PEK narių išvyka į Trakus

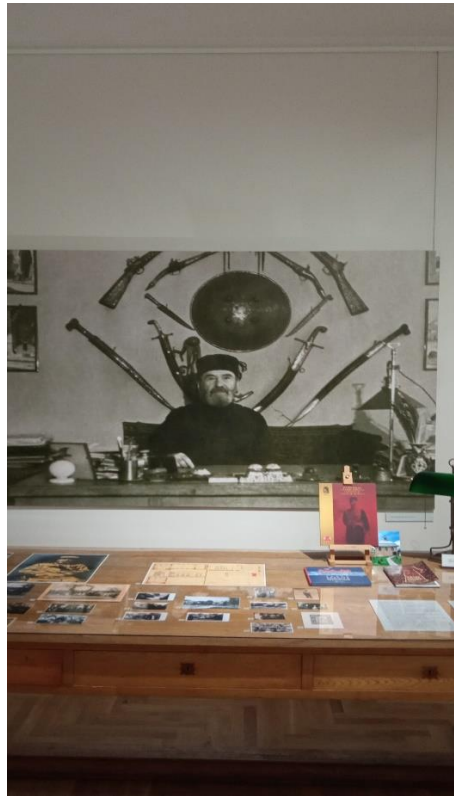
Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubas 2022 m. lapkričio mėn. 24 d. surengė pažintinę išvyką į Keturiasdešimt totorių kaimą, kuriame nuo seno gyvena Lietuvos totorių tautinė mažuma (*plačiau apie tai galima rasti klubo internetiniame puslapyje*). Pažintis su netoli nuo Vilniaus įsikūrusios bendruomenės praeitimi, tradicijomis bei gyvenimo būdu pranoko lūkesčius, todėl klubo valdyba, rengdama 2023 m. veiklos planą, tarp kitų renginių, pasiūlė aplankyti kitą tuo pačiu metu Lietuvoje apsigyvenusią tautinę mažumą – karaimus. Daugumai klubo narių pritarus siūlomai išvykai į Trakus, numatytieji jos organizatoriai – buvęs VU PEK prezidentas prof. V. B. Pšibilskis bei viceprezidentas prof. A. F. Orliukas – apsilankė Tautinių mažumų departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Čia vyko departamento buvuvios generalinės direktorės (1989–1994 m.), diplomatės, rašytojos, vertėjos, karaimų istorijos Lietuvoje tyrinėtojos, visuomenės veikėjos dr. Halinos Kobeckaitės naujausios knygos „Prie Lietuvos tautinės politikos ištakų 1988–1994“ (2022 m.) sutiktuvės. Dr. H. Kobeckaitė planavo rugsėjo mėnesio pradžioje kurį laiką pagyventi Trakuose savo gimtuosiuose namuose, tad mielai sutiko dalyvauti klubo renginyje ir pabūti vadove apžiūrint iškilaus veikėjo, visos po pasaulį išsibarsčiusios tautos hachano – aukščiausio dvasinio ir pasaulietinio vadovo Hadži Serajos Chano Šapšalo (1873–1961) karaimų tautos muziejaus Trakuose atnaujintą ekspoziciją, giliau supažindinti su karaimų buitimi, kultūra, papročiais, tradicijomis ir kt. Buvo sutarta, kad susitikimo metu rašytoja taip pat pateiks jau minėtos ir dar vienos 2022 m. pasirodžiusios savo knygos „Karaimų istorijos pėdomis“ apžvalgas. Nuoširdūs, dalykiški santykiai buvo užmegzti ir su Lietuvos karaimų religinės bendruomenės tarybos pirmininku Jurijum Špakovskiu.

Ketinimus dalyvauti sumanytoje išvykoje į Trakus pareiškė nemaža grupė profesorių emeritų su žmonomis (30 asmenų). Klubo valdyba profesorius emeritus ir jų antrąsias puses pakvietė 2023 m. rugsėjo 6 d. į ekskursiją vykti autobusu, kurio užsakymu pasirūpino VU prorektorius padėjėja Kotryna Martinkutė. Kaip ir buvo tartasi, dr. H. Kobeckaitė ekskursantus pasitiko prie H. S. Ch. Šapšalo karaimų tautos muziejaus ir pakvietė į vidų. Muziejuje prof. A. F. Orliukas trumpai supažindino dr. H. Kobeckaitę su ekskursantais bei padėkojo, kad ji, būdama iškili valstybininkė ir visuomenininkė, surado laiko susitikti su VU PEK nariais (ši akimirka užfiksuota nuotraukoje).

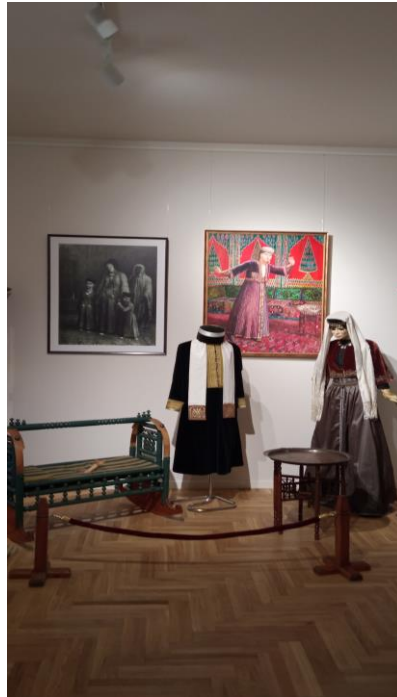

Trakų rajono savivaldybės Garbės pilietė, apdovanota tos vietovės Kultūros riterio žiedu, dr. H. Kobeckaitė – nuostabi gidė. Atidiems klausytojams ji visų pirma priminė savo tautos kilmę: kalbos ir etnogenezės požiūriu abi Lietuvoje gyvenančios tautos (totoriai ir karaimai) yra kilę iš seniausios tiurkų genties – kipčiakų. Buvo pažymėta, kad karaimotyra yra neatskiriama tiurkologijos dalis, kurią plėtoja nemažai iškilių mokslininkų įvairiose pasaulio šalyse. Paaiškėjo, kad muziejus ne

veltui buvo pavadintas karaimų aukščiausio dvasinio ir pasaulietinio vadovo, žinomo mokslininko, pasaulinio garso orientalistu, filologijos mokslų daktaru, profesoriaus H. S. Ch. Šapšalo vardu. Visą savo gyvenimą jis rinko įvairias savo tautos materialinės ir dvasinės kultūros relikvijas. Dirbdamas paskutiniojo Persijos šacho vaikų auklėtoju, daug keliaudamas po Artimųjų Rytų šalis, sukaupe didžiulę vertingą rytietiškų retenybių kolekciją. Ją nuolat pildant tautiniais drabužiais, numizmatika, fotografijomis, rankraščiais, istoriniais dokumentais, knygomis karaimų, totorių, persų istorijos, kultūros ir religijos klausimais, pribrendo muziejaus įsteigimo ir jo pastato statybos reikalas. Dr. H. Kobeckaitės lūpomis buvo labai vaizdžiai papasakota sudėtinga karaimų muziejaus įkūrimo ir gyvavimo istorija, apžvelgta jo reikšminga švietėjiška bei edukacinė veikla, apibūdinta didžiulė svarba saugant ir puoselėjant karaimų tautinį identitetą. Pažymėta, kad, deja, neseniai rekonstruotoje įkūrėjo vardu pavadinto muziejaus ekspozicijoje rodoma tik menka prof. H. S. Ch. Šapšalo sukauptų kolekcijų dalis. Pagrindinėje muziejaus salėje eksponuojamas mokslininko daug metų naudotas rašomasis stolas, taip pat nuotrauka, kurioje jis sėdi prie šio stalo.

Dr. H. Kobeckaitė išsamiai atsakė į gausius išvykos dalyvių klausimus, paaiškino kai kurių retesnių muziejaus eksponatų, kuriuos karaimai dar ir dabar naudoja buityje bei kasdienėje veikloje, paskirtis. Lankytojų žvilgsnius traukė puošnūs tradiciniai karaimų šventiniai apdarai.

Čia pat didžiausioje muziejaus salėje dr. H. Kobeckaitė pristatė abi minėtas savo knygas: „Prie Lietuvos tautinės politikos ištakų 1988–1994“ bei „Karaimų istorijos pėdomis“. Jas buvo galima įsigyti su rašytojos autografu.

Kalbėdama apie jų turinį ir problematiką, autorė pateikė daugybę istorinių faktų – nuo pat tų laikų, kai pagal nusistovėjusią tradiciją po žygio į Aukso Ordą 1397 m. Lietuvos Didysis Kunigaikštis Vytautas iš Krymo iškėlė apie 380 karaimų šeimų ir apgyvendino jas LDK, iki pat šių dienų. Daug dėmesio buvo skirta karaimų gyvenimo įvairiais istoriniais laikotarpiais juridiniams bei religiniams aspektams. Nušviesdama svarbiausius darbo Lietuvos tautinių mažumų departamento prie Lietuvos

Respublikos Vyriausybės generalinės direktorės pareigose aspektus, H. Kobeckaitė papasakojo apie departamento kūrimąsi, Lietuvoje gyvenančias kitas tautines mažumas, jų saviraišką ir bendrystę. Po knygų pristatymo VU PEK prezidentas prof. V. Kučinskas rašytojai ir visuomenės veikėjai padėkojo už išsamią pažintį su vieninteliu pasaulyje karaimų muziejumi, už įdomius pasakojimus, praturtinusius profesorių emeritų ir jų šeimų narių žinias apie šimtmečius greta lietuvių gyvenančios tautinės mažumos iškiliasias asmenybes, gyvensenos ypatumus, saviraišką. Jis įteikė knygą „Vilniaus Universiteto profesoriai emeritai“. Dr. H. Kobeckaitė mielai sutiko atsiminimui nusifotografuoti drauge su VU profesorių emeritų klubo narių išvykos dalyviais.

Lydimi Lietuvos karaimų religinės bendruomenės pirmininko J. Špakovskio ekskursantai apsilankė toje pačioje Karaimų gatvėje esančiuose karaimų maldos namuose – kenesoje. Religinės bendruomenės pirmininkas, pasakodamas apie karaimų unikalią religiją, pabrėžė, kad karaizmas iš esmės yra grynasis Senojo Testamento tikėjimas. Jis yra grindžiamas vien Biblijoje užrašytais tiesomis ir nepripažįsta jokio užrašytų tiesų žodinio ar rašytinio komentavimo autoritetų. Kenesos sienos nuo seniausių laikų puošiamos tik ornamentais (Dievas neturi žmogiškojo pavidalo), vyrai ir moterys meldžiasi atskirai. Moterims yra skirta atskira patalpa balkone, į kurią jos užlipa šoniniais laiptais. Po atsakymų į smalsių lankytojų gausius klausimus VU PEK prezidentas prof. V. Kučinskas karaimų religinės bendruomenės pirmininkui J. Špakovskiui padėkojo už susitikimą bei įdomų pasakojimą, ir įteikė knygą „Trumpa Vilniaus universiteto istorija“. Restorane „Kybynlar“ pavalgę karaimų originalių kibinų su avienos įdaru, paragavę kitų tradicinės virtuvės patiekalų, profesoriai emeritai su savo antrosiomis pusėmis smagiai nusiteikę grįžo į Vilnių.

Autoriai: prof. A. F. Orliukas ir prof. V. B. Pšibilskis. Nuotraukos prof. A. F. Orliuko.